

ՀՐԱՋԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԻՑ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԻՆ

Հրատարակող՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄԻՆԱՍԽԱՆ

8. Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻՆ

25.

[26 նոյ. 1930, Երևան]

Գերազատիւ Հայր,

Ստացայ Ձեր նամակը 14 հոկտ. և Եղիա Բաղդատի փորձէ՛ր, — Շատ լաւ է ապւստանալ. ուրիշ թերթի մէջ ընդամենը միմիայն 57 սխալ կայ. շատ ոչ ինչ բան է. մանաւանդ որ միմիայն մէկ տող է փոխարինւած. ի՞նչ պիտի ընէինք, եթէ ամբողջը փոխենք և ըսեր թէ ապեցի:

Վերջին երեսին վրայ որ դեռ փորձ է, կայ երկու սխալ. տակէն հանձնած առաջին տողը աւրհնութիւնն է պիտի ըլլայ աւրհնութիւն. տակէն 7րդ տող Յովնանէս — ուղղել ըստ ձեռագրին՝ Յովնանէս:

70. — էջ 237. — Եւ քանի անթիւ բիրտուց կախարդաց — անթիւ բիրտուց կախարդաց:

71. — էջ 246. — զկէսն յիւր յինքնուն ունիցի — զկէսն իւր:

72. — էջ նոյն. — որ անբաժին և անքանակ — անքակ. — Հմմտ. էջ 255:

73. — էջ 251. — որք յանդիմանէին — որ յանդիմանէին:

74. — էջ 260. — Այլ մի սք — Արդ մի ոք:

75. — էջ նոյն. — Զայնպիտիս — զայսպիսիս:

76. — Դիւ. — էջ 262 կան հետեւեալ տողերը. «Եւ մանաւանդ որ քան զամենեւին իմաստնագոյն համարին զՊրոտոն . . . Եւ արդ ընդ նմա իսկ մարտիրոսութեան թանիւք . . . Զի յորժամ ըզնորա մեծարոյ կարծիսն գծակցուք, և հանցուք զնա յաշաց իւրոցն խորհեցուց, ապա ցուցուք թէ ո՛վ Աստուած է, և զինչ նորա արարածք»:

Պրոտոնի մեծարոյ կարծիքները գրծակցու առաջ յայտարարութեան համապատասխան ապահովի էր. ընդարձակ բաժին մը, որ չի տեսնուիր Եղիսիի մեզի հասած այս երկին մէջ:

Եղիսիի նման յայտարարութիւն մը կատարած էր նախապէս և գրած էր. «Եւ ընդ Պարսից քէչին գտողս, ապաւինեալ ի շնորհան Աստուծոյ, մատիրոսութեան (էջ 123): Այս յայտարարութեան անմիջապէս կը հետեւի Պարսից քէչին եղծումը:

Հետեւաբար բնական է խորհիլ թէ ան Պրոտոնի սխալ կարծիքներուն եղծումին ալ գրի առած էր, որ դժբախտաբար կերպացած է ամենակուլ ժամանակին:

77. — էջ 267. — ապա թէ ունիցիս զոք այլ աստուածս — առ աստուածս:

78. — էջ նոյն. — այլ խորհեալ ի բաց մերժէր — խորհեալ:

79. — էջ 273. — Պատասխանի. արդարեւ որպէս — Արդարեւ որպէս:

80. — էջ 286. — և յայլոց ընկերացն — և այլոց:

81. — էջ 288. — Եւ եթէ բժիշկ . . . մատուցանել, զի որ սկզբան — Եւ եթէ բժիշկ . . . մատուցանեն, որ սկզբան:

82. — էջ 303. — այլ եղիցի ձեր այոն այո, և ոչն ոչ. և թէ որ ինչ աւելի է — այլ եղիցի ձեր այոն այո, և ոչն ոչ. և որ ինչ աւելի է:

Ն. ԱՐԲ. ԾՈՎԱԿԱՆ

Ներփակելու կուղարկեմ վրիպակներու ցանկը, օտար բառերը, յատուկ անունները, ծանօթութիւն մը դնելու ամենագոյնը: Կերեալ թէ ասոնց փորձերն ալ կը ստանամ. բայց կխնդրեմ որ գոնէ քիչ մը ուշադրութիւն րնէք. վիճանայի Մխիթարեանց ազարանին համար շատ ստորացուցիչ է այսօրու սխալաշատ ազագրութիւններ լայն ընծայելը:

Արմատա անի³ Բ հատորին 1-1000 էջերը ձեռք բերելու համար հետեւեալ ձեւերը կան.

1) Պետհրատի⁴ կազմատան մէջ Բ հատորի ամբողջական օրինակ մը կա (միայն Բ հատոր), շեղ կազմած, կաշկակազմ, որ արժէ 25 ա. . կուզէք, առնեմ զրկեմ Ձեզ՝ Ձեր հաշուին:

2) Մարքվարթի⁵ Բ հատորը եթէ ձեռք բերէք, պահեցէք Ձեր քով, նոյնպէս Ձեր հաշուին:

3) Ես այստեղ իմ աւելորդ օրինակներս պարզելով գտաւ 1-1000 էջերը, մի-միայն կպակսի 16 էջ. եթէ գտնեմ մեր արխիվին⁶ մէջ նաեւ այս 16 էջը, կուզէք զրկեմ (ներողութիւն՝ խաւրիմ) Ձեզ, բայց օտար համար քիչ մը ժամանակ սպասել պէտք է:

4) Եթէ կուզէք, դիմում ընենք փոստի վարչութեան. ես Ձեզ զրկած էի քանի մը կապոց. եթէ պահած էք ասոնց երեսները, նայեցէք և գրեցէք ինձ փոստային համարները, գրուած կըլլայ կարմրասառ Յ⁷, քոյն ալ թուանշան մը: Ձեր համարները բոլորը գրեցէք զրկեցէք (խաւրեցէք), ես ստացականներուս հետ կհամեմատեմ, որը պակաս է, կպահանջեմ. կամ կգտնեն կվերադարձնեն կամ 25 ա. կուտան, որով Պետհրատի օրինակը կգնենք:

Դ հատորի պակասները կզրկեմ ի ձեռքս:

Հատորներուն ճակատ գնելու աւելորդ կը համարեմ. բոլորին ալ առաջին հատորի ճակատը բաւական է. կուզէք. քանի մը օրինակ խաւրեմ:

Բառագրքիս վրայ Ձեր քննակալը⁸ չեմ կարդացած. չեմ ստացած որ կարդամ. ինչքան ալ գէշ գրուած ըլլայ, չպիտի նեղանամ. երբ Meillet մը գրած է գրուածի մը, որ ոչ մի գրքի համար արուած է, ալ ինչո՞ւ պիտի նեղանամ ո՛չ մասնագէտի մը խժծանքէն:

Մարքվարտի պատասխանին կպատահեմ:

Ստացայ շնորհակալութեամբ Սիւրպի¹⁰. կարգացի, կարեւորն առի և յետոյ ուրի գրադարան (համալսարանի), Ձեր կազմէն նուէր անուանով:

Karstի նոր աշխատութիւնն ալ ստացայ (բանասիրութեան պատմութիւնը)¹¹. շատ անպիտան գործ. կարգացի և նուիրեցի մեր գրադարանին. Նման գործեր եթէ հրատարակուին, կխնդրեմ որ ուղարկէք: Գինը միշտ վրաս հաշուելով:

Հանդեսէն ստացայ 1928+9, իսկ 1930 թուէն միայն յնվ.-փետրվ.: Գրապալատին խօսեցայ, ըսին որ ո՛չ միայն իմ առանձնով օրէէ բոն ստացած չեն, այլ առհասարակ որեւէ Հանդես ստացած չեն և Ձեզի նմանկ են գրեր, ասոր ալ պատասխանեմ որեւէ Հանդես յաջորդ թիւերը կխնդրէի որ առաջվան¹² պէս ի մի խանը ստացած չեն: Հանդեսի յաջորդ թիւերը կխնդրէի որ առաջվան¹³ պէս ի մի հաւաքելով, ուղարկէիք Հոստոնգիւմ¹⁴ Արտոն Եղիազարեանին¹⁵. անիկա կյաննէն ուր որ հարկ է:

Կպատահեմ փորձերուն և պատասխանի:

26 նոյ.

Ձերդ Հ. ԱՅԱՌԵԱՆ

[ՀՍՍՀ Լուսմովիլումսի¹⁶ կլոր կնիք հայերէն և ռուսերէն]

[Յ. Գ.] Քանի մը անգամ պատահեցայ Աղբալեանի¹⁶ լեզուաբանական յօդուածներուն հանդէսին մէջ. ատեն աւելի ապուշ բան կարելի¹⁷ է գրել. ամօթ է Ձեզի ալ, Ձեր Հանդեսին ալ, որ այդքան ագիտական բաներ գրուին գիտութեան անունով դիտաւ Հանդէսի մը մէջ. — Մասնադեման¹⁷ շատ կարեւոր Ձեզ և կխնդրէ որ իրեն ուրիշ մէկ օրինակ Մարքվարթի Sūdarmenien und Tigrisquellen գիրքը¹⁸, Փոխադարձ կուղարկէ իր նորատիպ ճշգրտագուշակ չափ և կշեռք վերնագրով ուսումնասիրութեանէն քանի մը օրինակ որ համարժէք կըլլայ կամ քիչ մը աւելի:

1 Տե՛ս նամ. 24, ծան. 4:

2 Ի՞նչ պարտա՞յտն է այսպէս. քաղաքը անընդհատ էր:

3 Եւ ի՞նչ է աշխարհէն արժանապատեան քառարանի:

4 Պետական հրատարակչութիւնը նշանակող յապառանգ:

5 Ե. Մարկուարտ (J. Marquart, 1864-1930), գերմանացի արեւելագէտ և հայագէտ, բանասէր, լեզուաբան, աշխարհագէտ: Մարքշվարթի Բ. հատորը, այսինքն՝ «Հայ. արմ. քառ. Բ. հատորը, որ նրան էր վերապահուած»:

6 Արիւն (առաւ.), հայ. պիւնդա:

7 Այդ առաւ. գլխագիրը, որ նման է հայ. Յին, առաւ զամբողջ պատմութեան, յանձնարարեալ բառի 1ին գիրն է, որին յաջորդում է պատմութեան նամակի փոփոխութիւնը:

8 Հ. Ն. Արիւնեան, գրախօս: Ն. Արապեան, Հայերէն արժանապատեան քառարան, ՀԱ, 1930, էջ 482 և յաջ. Գրախօսութիւնը ամբողջ քառարանի մասին է, քանի որ այն ժամանակ դեռ լրիւ չէր տեսնուի:

9 Անտուան Մեյլէ (Antoine Meillet) չորս գրախօսութիւնները հայ. թարգմանութեամբ տե՛ս նրա մեր կազմած և թարգմանած «Հայագիտական ուսումնասիրութիւնները հատորում (Երևան, 1978), էջ 690-694: Անն այստեղ նկատի ունի յատկապէս հետազոտողը. «Ոչ մի լեզուի համար չկայ այսքան հոխ, այսքան կատարեալ ստուգարանական քառարան: Հայերէնում, որ անեցելի է մ. զր. Անտուանին երկար տարիներ իմ աշակերտների թուում. նա մէկն է նրանցից, որոնք պատիւ են բերում այն գաղութին, որից անցել են» (Ն. Կ., էջ 183):

10 Հ. Ա. Վարդանեան, Մասնագրութիւնք Երևան: Պետութիւն եւ քաղաք, Վիեննա, 1930:

11 J. Karst, *Geschichte der armenischen Philologie*, Heidelberg.

12 Ինքնագրում՝ այսպէս, այն ժամանակ գործող սովորութեան սովորութեամբ:

13 «Լեզուաբանութեան ժողովրդական կոմիտե», Կիւնսթադտ, Կիւնսթադտ, այժմ «Լեզուաբանութեան միութեան» և «Կիւնսթադտ»:

14 Արաւազ Եղիազարեան (1899-1974), լեզուաբանութեան ժողովրդական կոմիտե է եղել 1929-1931 և 1934-1936 թթ.:

15 Տե՛ս ծան. 13:

16 Նիկոլ Աղբալեանի մասին տե՛ս նամ. 8, ծան. 37:

17 Յակոբ Մանանդեան (1873-1952), ռուսերէլ է Վիեննայում, Երևանի համալսարանի 1ին սեկտորը, քերական բանասէր և պատմագէտ:

18 J. Marquart, *Südarmenien und Tigrisquellen nach griechischen und arabischen Geographen* Վիեննա, 1930, 648 էջ:

26.

[Երևան, 9 մայիս 1931,
ըստ ՀԱ 1953, էջ 454]

Միւրիի բարեկամ,

Հ. Ն. Արիւնեան,

Ձեր նամակը (14 մարտի) ստացայ: Հետաժողով էի նախ ձեռք բերելու Ձեր մատենախօսականը¹. վերջապէս այսօր կտրուցի և նամակս նոյն թարմ տպագրութեան տակ է որ կգրեմ: — Գրած էիք թէ ցաւած եմ արդեօք Ձեր նկատողութեանց համար. ի՛նչպէս կարելի էր այդ տեսակ հարց տալ. այնպէս արտագին և հոգեբուլի տրամալայութեանց համար ի՛նչպէս կրնայի ցաւիլ: Ո՛չ թէ ցաւի, այլ ամօթի զգացմունքով համակուեցայ և աչքերս լեցուեցան, երբ կտրուցի Ձեր սովորականէն շատ աւելի բարձր գովասանքները, որոնց մէկ մասը կվերագրեմ Ձեր անձնական ծանօթութեան, որովհետեւ ուրիշ է անձնապէս ծանօթանալ մէկուեւ աշխատանքին, ուրիշ է հեռուից հեռու: Դուք երկուքն ալ հղաք և տեսաք: Գալով այն խումբ մը գիտութեանց, որ ըրած էք, փոխանակ ինձի ցաւեցնելու, առիթ պիտի տան ինձի աւելի խորամուխ ըլլալու քննութեանց մէջ և հասնելու աւելի կատարեալին: Ձկայ գործ մը որ ինք իր մէջ կատարեալ ըլլայ: Եւ ես ամէնքէն աւելի լաւ գիտեմ իմ աշխատութեանս պակասները: Բայց կատարելագոյնին հասնելու համար միայն մի միջոց կար. ըլլալ Վիեննայի Միտթերտեանց Մատենադարանին առընթեր: Եւ այն էր իմ ծրագիրս ու նպատակս 1900 թուէն ի վեր: Միայն կողգէի ինչքան հայկական կարեւոր կեդրոն կայ, պատիւ, տեսնել, հաւաքել, յետոյ անցնել Վիեննա, հոն

որովհետև անոնք գիտեն ընկիլի և փոխառուի մասին արուած օրէնքները: Ազրալ, եանը չգիտէ և այս չգիտնալով հանդերձ գրելն է դատապարտելի: Անելի դատապարտելի էք Դուք, որ այդ կարգի բաներուն լայն տեղ կուտաք Հանդէս սուր էջերուն մէջ:

Esquisses նոր հրատարակութեան մասին Meilletն ինձ գրած էր¹⁰: Ամէն կերպ յորդորեցէք որ ընէ այդ բանը: Վիեննայի Միխիթարեանց մեծագոյն արժանիքներէն մէկը պիտի ըլլայ հայերէնի միակ համեմատական քերականութիւնը հրատարակած ըլլալը:

Karstի Originesը ստացայ (10 տուլար). գրուածնիշ փակցուած էր 2.68, ասիկա ալ տուլարի վերածեցէք և ինձի ըսէք, որպէսզի Գիտական ինստիտուտէն պահանջեմ: Գիրքը անոնց ծախեցի:

Հիմայ ունիմ երկու խնդիր Ձեզի: —

1) Կիսնդրիմ որ մէկ օրինակ գնէք և ուղարկէք ինձ ապահովեալ ծրարով՝ La Revue de stomatologie, 1931 թիւ, յնդ. — մայ. (յաջորդներն ալ ապագային կստանանք). — հասցէն՝ Editeurs: Masson et Cie, Bould. St. Germain, 120, Paris VI.

2) Աւելի կարեւոր և մարդասիրական մի խնդիր: Հոս կայ հին ուսուցիչ մը՝ Լեոն Խոսնանմեան, պետական թշակի արժանացած. երկու հասկանա արդիները որքէն մեռան. աղջիկ մը ունի, որ նոր աւարտեց համալսարանը. ամուսնական դժբախտութեամբ մը քանի մը շարքի առաջ տաւարած ունեցու. հայրը յուսանաւ որութեան մէջ է. բժիշկը ըսած է թէ կարելի է բժշկել, եթէ սրտկուռի այս ինչ դեղը, որ միայն Գերմանիա կայ, Դիմեց ինձ և խնդրեց որ բերել տամ: Ես նախ դիմեցի Չեկոյի բժշկին և խորհուրդ հարցուցի: Բժիշկը բացաւ կանոնագիրքը և կարդաց հետեւեալը. — «Որեւէ ֆիրմա կամ գործարան իրաւունք չունի օրեւէ դեղ ստանալու արտասահմանէն՝ վաճառելու կամ այլ նպատակով: Բայց հիւանդ մը կամ հիւանդի աէրը կարող է արտասահման բնակող օրեւէ անհոտ ստանալ օրեւէ դեղ. դեղը կուգայ մաքսատուն, հիւանդը իր գեղատուածով կնիքկայանայ մաքսատուն և ազատօրէն կստանայ ուղարկուած դեղը: — Այս օրէնքի հիման վրայ, ես հիմայ Ձեզմէ թախանադին կիսնդրիմ, որ հոգ Վիեննա գնեցի և կամ Գերմանիայէն Ձեզ ուղարկել տալով ստանաք հետեւեալ դեղը. — Freiburg (Breisgau) Physiologisch-chemisches Laborat. Hugo Rosenberg. Pyri'ér stärke I, II, III, IV (ամէն մէկէն երկու տուփ) և V, VI, VII (ամէն մէկէն մէկ մէկ տուփ):

Այս դեղերը Դուք սնծամբ հոգ ստանալէն յետոյ, խնդրեմ ապահովեալ ձեռով ուղարկեցէք հետեւում հասցէով՝ Erivan, Rue Amirian 23, Lévon Khasaniamian. Առաքումը և գինը (տուլարով) ինձ ծանուցէք: Շատ կիսնդրեմ որքան կարելի է օգտակար եղաւ որ հիւանդութիւնը չստատկանայ:

Սրտագին և անձկալի բարեններով իմ սիրելի եղբոր [...] ¹⁰:

[Հ. ԱՅԱՌԵԱՆ]

¹ Տե՛ս նամ. 25, ծան. 8:

² Երեւանի պետ. համալսարանի հրատարակչութիւնը 1971-1979 թթ. ապագիր վերահրատարակեց Աճի շէյա՝ արմ. բառ. ու, ապակետիպ վեց և ապ. Դրդ հատորը վերածելով չորս ապագիր հատորի, ըստ արմ. յաւելուածի տեղագրելով իր տեղում: — ՀԱ, 1983, էջ 454-55: Աճի մասին խօսելիս Հ. Ն. Ակիսեանը մէլընքել է այս նամակի սկզբից մինչև այս ընծայէ բառը:

³ Բառարանի յաւելուածը ապ. Դրդ հատորում էր. բովանդակում էր նաև առաջարանն ու վերջարանը. պատասխանել է Ն. Ակիսեանի դիտողութիւններէից մի քանիսին:

⁴ Տե՛մա (առաւ.), հայ. «թափ»:

⁵ Բառարանի ապակետիպը Աճի ձեռագրով էր:

⁶ Չէտք է քննադատաբար օգտագործել Հ. Ն. Ակիսեանի պատմագիտական աշխատութիւնները, որովհետև նա թոյլ է տուել պատմագրական անշտութիւններ, արեւել անապատացելի ենթադրութիւններ: Ըստ նրա՝ ճրգ դարի պատմագիր Եղիշէի «Կասե վարդանայ և Հայոց պատերազմին» գործը պատկերում է 572-590ի կարմիր վարդանի գլխաւորած ապստամբութեան պատմութիւնը (Եղիշէ վարդապետ և իւր Պատմութիւն Հայոց պատերազմին, հատ. Ա, 1932, հատ. Բ, 1936):

⁷ «Պատմություն Եղիա Բանանյան», տե՛ս նամ. 24, ծան. 4:

⁸ Խոսքը «Հայ. արմ. բառ. քերականության 1-10 հիմքերի վերաբերյալ է, որ Ահմ. պէտք է ուղարկէր Վիեննա»:

⁹ Տե՛ս նամ. 25, «Կիզը»:

¹⁰ Տե՛ս նամ. 25:

¹¹ Տե՛ս նամ. 23, ծան. 7:

¹² Տե՛ս նամ. 25-ի 8. Գ.:

¹³ Տե՛ս նամ. 10, ծան. 16: Ռիւր (ՀԱ, 1928, էջ 70-72):

¹⁴ Երևանում. Հ. Ն. Աղինեանը գրել է: «Առաջին տեսութիւնս իրեն հետ տեղի ունեցաւ 1924 հոկտեմբերին Երևանի Անուանեալ յանախ կը տեսնուէինք մինչև 1928 ապրիլ, այսինքն՝ Աղինեանի ձեռքագրութիւնը (ՀԱ, 1953, էջ 450):

¹⁵ «Հայ. արմ. բառ. քերականության բնութագրականութիւնն է՝ պղ. bevar, մանիք. պղ. bivt, մա-նականդ պարս. bevar (bivār). չկայ նամակի ձևը: Ն. Աղբալեանի կարծիքը չի նշել ստուգաբանութիւնների պատմութեան մէջ:

¹⁶ Ն. Աղբալեան, Սպիտակ (ՀԱ, 1929, էջ 552):

¹⁷ Այսպէս «Հայ. արմ. բառ.» սպիտակ, պղ. spektak (բոս. Հիւսիսային), Վճառ այսմ մեր բառի նախնին է՝ սպլտակ, ուր անշուշտ է յետոյ է դարձել ի: [...], Աղբալեան, ՀԱ, 1929, 552 համարում է բնիկ հայ. (սխալ է, որովհետև այս գէպքում պիտի ունենայինք ք հ. ոչ թէ օ, չհաշուելով գեւ-ակ վերջաւորութիւնը):

¹⁸ Antoine Meillet, *Esquisse d'une grammaire comparée de l'arménien classique* (Ուրալագիծ դասական հայերէցի համեմատական քերականութեան), Վիեննա, 2րդ բարեփոխուած հրատ., 1936: Մեր հայե-րէն թարգմանութիւնը անտիպ է:

¹⁹ Նամակի սեր լուսնապատկերի վրայ մի քանի բառ, ըստ որում ստորագրութիւնն ու թռեկանը չեն երևացել թղթի ոչ հիշու կտրուկու պատճառով: Թարգմանը՝ ըստ ՀԱ, 1953, էջ 454-ի և Արբալեանի Գր. Մանեանի ստուգման:

27.

[4 նոյ. 1936, Երևան]

Սիրելի բարեկամ,

Ստացայ 14 մարտի Ձեր գրութիւնը և պատասխանեցի 19 ապրիլին. մինչև այսօր պատասխան ստացած չըլլալով, ենթադրեցի որ կամ նամակս կորսուած է և կամ նորէն լեւոստան ճամբորդելու ելած էք: Պիտի կրկնեմ նամակիս բովանդա-կութիւնը:

1) Թեհրանի Ձեռագրաց ցուցակի փորձերը օրագրած ուղարկեցի Ձեզ. միայն երկու էջ կար անսխալ. միւսները ամէնն ալ, նոյն իսկ գերմաներէնը սխալներ ու-նէին. եթէ ասոնք ուղղելու հնարք կայ, ուղղեցէք. իսկ եթէ կարելի չէ, կարեւոր-ները վրիպական ցանկ մը կազմեցի, այդ ցանկը դրէք գրքին վերջը: Բայց գրքին երեսը խոշորատառ մեծ սխալ մը կայ, անիկա անհրաժեշտ է ուղղել, Անուանեալ ցանկն ալ նորէն կազմեցի և խրկեցի. կիսգրէի խնամով ապել, որպէսզի անոր ա-մար ալ վրիպական ցանկ մը կազմել հարկ չըլլայ:

2) Ձիւր ուղարկած գումարը ստացայ՝ նոր կուրսով¹:

3) Ստացայ Ձաւրիստան քերականութիւնը². Խնչ պէտք է վճարել:

4) Meillet-ի *Esquisse*-ը³ եթէ ապուցեալ, կիսգրեմ օրինակ մը հասցնէք ինձ. նոյնպէս Թեհրանի ցուցակէս մէկ օրինակ կազմելու. աւելի պէտք չէ:

5) Եթէ հարկ ըլլար Հայոց լեզուի պատմութիւնը⁴ տպել Հանգէսի մէջ, արտա-տպելու պայմանով, քանի՞ օրինակ կարող էիք տրամադրել հեղինակ, իրեւ հօնօրոյս:

6) Թեոկլի⁵ լուսնակարչի մը հետ գացինք քննեցինք. լուսնակարին համար պահանջեց մէկ էջին՝ ապակին ալ միասին տալով՝ 12 ուսրի. ուրեմն verso և recto 24 ու. — եթէ երկու օրինակ ապուի, Վ. Բ. 28 ուսրի — Բայց՝

7) Տասը օր առաջ ժողովոյսրէի՝ նախագահ ընկ. Գուրոյեանը⁶ մեր դատախա-ններէն ժողով մը գումարեց և պահանջեց որ ամէնքս ալ մէյմէկ գիտական աշխա-տանքի լծուինք, ուսումնասիրելով էլ միասին և Երևանի 9000 ձեռագրերնէրը, խոս-տանալով կառավարութեան կողմէ ամէն աշխատութիւն: Քանի մը գիրք որոշուեցաւ

հրատարակել այս տարի որոնցմէ են Սերէոսը պիտի պատրաստէ Մալխասեանը) և Թէոնը (պիտի պատրաստէ Մանանդեանը), Վերջինս յանձն առնելով գործը իր վրայ, խոստացաւ համեմատել ամբողջը յունարէնի հետ, սխալները ուղղել եւ. և ըստ ամենայնի գիտական հրատարակութիւն մը պատրաստել: Այս պարագային Ձեր մասդրութիւնը ընդունայն կըլլայ, որովհետեւ ինչպէս իմացայ, Ձեռագրին լուսանկարը հանել և երկրէն դուրս ուղարկելն ալ առանձին արժանութեան կարօտ է, որ այս պարագային կրնայ չթոյլատրուիլ:

8) Ընկեր Զօրեանը կուզէ ձեռնարկել խոշոր գործի մը՝ կազմել Հին հայ մասեցալուրերէն համաբարբառը. ըսի իրեն թէ Վիեննացիք արդէն կազմած են Ոսկեդարի համաբարբառը. միտք ծագեցաւ երկուստեք փոխանակութեան. առաջի որոշեցինք լուծել խնդիրը հետեւեալ ձևով. առաջին հերթին Զօրեան (և ընկերները) կկատարեն խորհնացոյ համաբարբառը, մէկ օրինակ (ձեռագիր), կխաւրեն Ձեզ, պայմանով որ Դուք ալ խաւրէք Փառառոտը: Այնուհետեւ կուզան ուրիշ գործեր, և այսպէս մինչև վերջ¹⁰, Համաձայն էք: Եւ կամ եթէ չէք, ի՞նչ ձե կառավարէք մեզի:

9) Զօրեանը կխնդրէ Ձեզմէ որ առ այժմ զգոստակերտ, ձեռակերտ և ագարակէ բառերու բոլոր սակեղարեան օրինակները առիթ իրեն, եթէ կարելի է. պէտք չկայ անշուշտ վկայութիւնները մէկ մէկ գրելու, այլ միայն գրքերու էջերը: Եթէ կուզէք այս նիւթը Հանգիսի մէջ տպեցէք, իբր առանձին յօդուած¹¹,

10) Հանգիսէն ստացած եմ 1935 թ. 10-12 և 1936 թ. 1-3. տարին վերջանալու վրայ է և Դուք դեռ հո՞ս էք: Հիմայ արդէն արթնութիւն կայ Հանգիս ստանալու. և գրադարանի մէջ ալ ազատ կտրելի է կարդալ, կաւ կըլլայ, եթէ Դուք ալ հրատարակութիւնը կանոնաւորէք և մանաւանդ ունենալու զանազան աշխատակիցներ և ոչ թէ միայն Հ. Ակինեանը¹²,

Ձեռնենալով այլ ինչ ի գրել, մնամ սպասող Ձեր պատասխանին՝

Յարգանաց բարեկեցութիւն՝

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

1936 Նոյ. 4, Երևան

¹ Կուրս (առաւ.), հայ. ընթացիկ սակարանային արժէք, սակագին:

² Վ. Զալիսեան, Փետրականութիւն հայկազնեան եզուի, աշխատախրեալ ի Հ. Արսէնէ Այտընեան, Վիեննա, 1885:

³ ՏՊՄ Նամ. 26, ծան. 19:

⁴ Հր. Ահաբեան, Հայոց լեզուի պատմութիւն, Ա մաս, Երևան, 1940, Բ մաս, 1951:

⁵ Հայ. հեղինակին տրուող դրամական վարձատրութիւն:

⁶ Հ. Ն. Ակինեան, Թեոֆիլ Յաղաք ճարտարապետական կրթութեան (կամ Թէոնի Նախագիծը և Թիւնը), ՀԱ, 1934, էջ 197-212, Նորագիտ հայերէն թարգմանութեան առթիւ. Երևանի Մատենադարանի (1925 թ.) թ. 870 Ձեռ.ի մասին է. ուսումնասիրութիւնը հիմնել է տեղում այն ժամանակ կատարած քաղաածներ զրայ: Յօդուածի վերջում՝ Վերք փափաքն է հայերէնը բնագիրը ամբողջութեամբ հրատարակուած տեսնել: Բնագրին պատրաստութիւնը սիրով պիտի ուղէիք առնել յանձն, եթէ ի՞նչ. Հայաստանի լուսժողովուրդը հաճէր արամագրել մեզի օրինակութիւնը:

⁷ Ժողովուրդի Նշ. Վժողովրդական կամիւարների խորհուրդ:

⁸ Արամամ Փալպիսեան (1893-1938), Խորհ. Հայաստանի պետական աշխատող, 1935ին Ժողկամխորհի նախագահ:

⁹ Ստ. Մալխասեան(ց), Սերէոս եղիսկպոսի պատմութիւն, քննական հրատարակութիւն, Եր., 1939:

¹⁰ Մի 12 տարուց ի վեր Երևանում մեքենագրութեամբ լոյս են տեսնում հայ հին գրականութեան երկերի Հատ արժէքաւոր Համաբարբառներ. չենք կարծում, որ դրանցից առաջ եղել են այդպիսիք:

¹¹ ՀԱԱՄ այդպիսի բան լոյս չի տեսնել:

¹² Արդարեւ՝ երեսունական և քառասունական թթ. Հ. Ն. Ակինեանն էր լցնում ՀԱՆ: